

# مفهوم کنترل داخلی

و ارائه موارد کاربردی جهت پیاده‌سازی آن در شرکت‌ها

م. س. ل. طجاریان



|                     |                                                                                                  |
|---------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه             | گلجاریان، محمدعلی، ۱۳۶۴ -                                                                        |
| عنوان و نام پدیدآور | مفهوم کنترل‌های داخلی و ارائه موارد کاربردی جهت پیاده‌سازی آن در شرکتها/ تالیف محمدعلی گلجاریان. |
| مشخصات نشر          | رشت: طاعتی، ۱۳۹۵.                                                                                |
| مشخصات ظاهری        | ۱۲۳ص: جدول.                                                                                      |
| شابک                | 978-600-7624-32-6                                                                                |
| وضعیت فهرست‌نویسی   | قیفا                                                                                             |
| موضوع               | شرکت‌ها - حسابرسی                                                                                |
| رده‌بندی کنگره      | شرکت‌ها - ارزشیابی                                                                               |
| رده‌بندی دیویی      | ۴/ش ۱۳۹۵HF۵۶۸۶                                                                                   |
| شماره کتابشناسی ملی | ۶۵۷/۹۵                                                                                           |
|                     | ۳۷۴۶۴۴۱                                                                                          |



انتشارات طاعتی

رشت، میدان شهرداری، سالک عام الهدی  
شماره ۱۱ تلفن: ۳۳۲۲۲۲۶۲۷-۳۳۲۲۲۲۶۲۷  
دورنگار: ۳۳۲۲۴۱۱۷۲

\*\*\*

مفهوم کنترل داخلی و ارائه موارد کاربردی جهت پیاده‌سازی آن در شرکت‌ها  
محمدعلی گلجاریان

چاپ نخست ۱۳۹۵  
قیمت ۱۵۰۰۰ تومان  
شمارگان ۱۰۰۰ نسخه  
چاپ چدار  
طراح جلد شامین بشرا

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً  
به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)  
بدون اجازه مکتوب ممنوع است.

شابک: ۹۷۸ ۹۶۴ ۶۳۴۶ ۱۸ ۵

www.taati.ir

## فهرست مطالب

### فصل اول: مفهوم کنترل های داخلی، اهداف و اهمیت آن

|                                 |    |
|---------------------------------|----|
| مقدمه                           | ۱۰ |
| کنترل های داخلی                 | ۱۲ |
| انواع کنترل های داخلی           | ۱۳ |
| کنترل های داخلی عملیاتی (اداری) | ۱۳ |
| قابلیت های کنترل داخلی          | ۱۶ |
| کنترل داخلی و مدیریت ریسک       | ۱۶ |
| محدودیت های ذاتی کنترل داخلی    | ۱۸ |
| اشخاص مسئول                     | ۱۹ |

### فصل دوم: سیر تکامل مفهوم کنترل های داخلی

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| مقدمه                                       | ۲۸ |
| سیر تکامل مفهوم کنترل داخلی                 | ۲۸ |
| کمیته میناهان                               | ۲۹ |
| بنیاد تحقیقاتی مدیران مالی                  | ۳۰ |
| بیانیه ها، استانداردها و رهنمودهای حسابداری | ۳۰ |
| راکنش های قانون گذاران                      | ۳۰ |
| کمیسیون تردوی                               | ۳۱ |
| تحولات جدید                                 | ۳۲ |
| تحقیق "کنترل داخلی، چارچوب یکپارچه"         | ۳۳ |
| قانون ساربنز اکسلی                          | ۳۳ |

## فصل سوم: تعریف کامل از اجزای کنترل های داخلی

|    |                                                                                     |
|----|-------------------------------------------------------------------------------------|
| ۳۶ | ..... مقدمه                                                                         |
| ۳۸ | ..... محیط کنترلی                                                                   |
| ۴۰ | ..... ارزیابی ریسک                                                                  |
| ۴۵ | ..... فعالیت های کنترلی                                                             |
| ۵۰ | ..... اطلاعات و ارتباطات                                                            |
| ۵۴ | ..... نظارت                                                                         |
| ۵۸ | ..... دستورالعمل کنترل های داخلی برای تاشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران |

## فصل چهارم: موارد کاربردی جهت ایجاد کنترل داخلی در شرکت ها

|     |                                      |
|-----|--------------------------------------|
| ۶۶  | ..... چرخه فروش، درآمدها و دریافت ها |
| ۷۴  | ..... چرخه خرید، هزینه ها، پرداخت ها |
| ۸۸  | ..... چرخه حقوق دستمزد               |
| ۹۵  | ..... چرخه موجودی مواد و ملزومات     |
| ۱۱۰ | ..... چرخه دارائی های ثابت           |
| ۱۲۱ | ..... منابع و مآخذ                   |

## پیشگفتار

دنیای امروزه همواره رو به پیشرفت است، حرکت سریع واحدهای اقتصادی، افزایش حجم معاملات، پیشرفت مداوم فن آوری، فشارهای ناشی از کمبود منابع و افزایش رقابت و وجود انواع خطرات در کلیه زمینه ها، اهداف و سیاست های سازمان را چه از بیرون و چه از درون تهدید می کند. همگی این عوامل موجب شده است که افکار مدیریت به مسائل و موارد بی شماری معطوف گردد و عملاً کنترل مستقیم و انفرادی واحدهای اقتصادی غیر ممکن شده است.

کنترل غیر مستقیم عملیات سازمانی و دوری مدیران ارشد از تمامی فعالیت های واحد تجاری باعث گردیده است تا مدیریت برای انجام وظیفه مباشرتی خود، و همچنین برای دستیابی به اهداف کوتاه مدت و بلند مدت، حفظ توان مالی و سودآوری، مقابله با رویدادهای غیر متصوره و پاسخگویی در برابر صاحبان سرمایه و دولت، به استقرار یک سیستم اثر بخش کنترل داخلی - عنوان رنی لاینفک از سیستم مدیریت کارآمد روی آورد.

در ایران نیز بازر تجاری و اقتصادی و بزرگ شدن شرکتها و جدایی مالکیت از مدیریت، بحث قابلیت اعتماد، هم مالی، طرح شده است. سرمایه گذاران جهت تصمیم گیری نسبت به خرید یا فروش سهام شرکتها و همچنین اعضای هیئت مدیره جهت تصمیم گیری نسبت به نحوه تولید، خرید یا فروش و سایر تصمیمات جهت پیشبرد اهداف سازمان، از اطلاعات مالی و غیر مالی که مدیریت شرکت ارائه می دهد استفاده می نمایند و با توجه به جدایی مالکیت از مدیریت، در صورتی می توان از اطلاعات فوق استفاده نمود که مالکان و سرمایه گذاران نسبت به صحت اطلاعات ارائه شده اطمینان داشته باشند.

به طور کلی خطراتی که سهامداران نسبت به شرکت سرمایه پذیر، با آن مواجه می باشند به شرح زیر است:

سوء استفاده و سرقت از داراییهای شرکت توسط مدیریت مالکان.  
عملیات شرکت در راستای دستیابی به اهداف تعیین شده توسط مالکان پیش نرود.  
اطلاعات مالی و غیر مالی که توسط مدیریت شرکت به مالکان ارائه شده، مبتنی بر تصمیمات آنها قرار می گیرد، نادرست باشد.

جهت جلوگیری از بروز مخاطرات فوق، موضوع کنترلهای داخلی مطرح گردید. کنترلهای داخلی به کلیه روشها و اعمالی گفته می شود که در شرکت طرح ریزی و ایجاد می گردد تا بتوان از مخاطرات ارائه شده فوق جلوگیری به عمل آورد.

با توجه به اهمیت موضوع کنترلهای داخلی، در کتاب حاضر سعی شده است تا مفهوم کنترل داخلی، اهداف و اهمیت آن، توصیف گردد و همچنین جهت ملموس تر شدن موضوع و آگاهی بیشتر از گستردگی و اهمیت کنترلهای داخلی، موارد کاربردی لازم جهت دستیابی به

## ۸ مفهوم کنترل داخلی و ارائه موارد کاربردی جهت پیاده‌سازی آن در شرکت‌ها

اهداف آن با ذکر نمونه و مثال در هریک از ریز فعالیتهایی که یک شرکت یا سازمان می‌تواند با آن روبرو شود مطرح گردیده است.

به طور کلی موارد مطرح شده در کتاب حاضر به تفکیک فصل‌بندی به شرح زیر می‌باشد:  
در فصل اول کتاب حاضر، جهت آشنایی اولیه با کنترلهای داخلی و ضرورت وجود آن در سازمان‌ها مفهوم اولیه و اهداف و اهمیت آن ارائه گردیده است.

در فصل دوم سیر تکاملی مفاهیم ارائه شده از کنترلهای داخلی از ابتدا تا کنون و پیشینه این مفاهیم ارائه گردیده است.

در فصل سوم بر اساس سیر تکاملی طی شده و آخرین و کامل‌ترین مفاهیم ارائه شده در دنیا به تشریح کامل مفاهیم ارائه شده در زمینه کنترل‌های داخلی پرداخته شده است. همچنین سبب تحول کنترلهای داخلی که توسط سازمان بورس اوراق بهادار ارائه گردیده و الزام به رعایت آن با شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران الزامی گردیده است ارائه گردیده است.

در فصل چهارم کتاب حاضر موارد کاربردی یا ذکر مثال و نمونه به تفکیک ریز فعالیتهای مراتب سازمانی و همچنین به تفکیک چرخه‌های فعالیت شرکت‌ها ارائه گردیده است.  
امید است تا با مطالعه کتاب حاضر مدیران و کارکنان شرکتها به اهمیت موضوع استقرار کنترلهای داخلی و لزوم اجرای آن بپیش روی و با بکارگیری آن بیش از پیش در جهت دستیابی به اهداف سازمان گام بردارند.